

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА ІМ. В.М. КОРЕЦЬКОГО

ЗАВАЛЬНАЯ ЖАННА ВІКТОРІВНА

УДК 347.788.1 (043)

**ВИДАВНИЧИЙ ДОГОВІР ЯК ВИД
АВТОРСЬКОГО ДОГОВОРУ**

Спеціальність 12.00.03 – цивільне право; цивільний процес;
сімейне право; міжнародне приватне право

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Київ – 2002

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Інституті держави і права ім. В.М. Корецького Національної академії наук України.

Науковий керівник – кандидат юридичних наук, *Венецька Марина Віталіївна*, старший науковий співробітник Інституту держави і права ім. В.М. Корецького Національної академії наук України, старший науковий співробітник

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор, академік Академії правових наук *Підпригора Опанас Андронович*, Київський національний університет ім. Т.Г. Шевченка, професор;

кандидат юридичних наук, професор *Мусіяка Віктор Лаврентійович*, Національний університет “Києво-Могилянська академія”, завідуючий кафедрою галузевих наук

Провідна установа – Одеська юридична академія, кафедра цивільного права, Міністерство освіти і науки України, м. Одеса

Захист відбудеться “___” 2002 р. о “___” годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.236.03 в Інституті держави і права ім. В.М. Корецького за адресою: 01001, м. Київ, вул. Трьохсвятительська, 4.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Інституту держави і права ім. В.М. Корецького за адресою: 01001, м. Київ, вул. Трьохсвятительська, 4.

Автореферат розісланий “_____” _____ 2002 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Кучеренко І.М.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Авторське право набуває все більшого значення в умовах переходу до постіндустріального суспільства, впровадження інформаційних технологій у різні сфери суспільного життя. Доступність та якість копіювання практично позбавляє автора можливості контролювати використання своїх творів. Така ситуація вимагає вдосконалення механізмів юридичного захисту прав автора, тим більше, що використання творчих результатів без згоди авторів набуває нині загрозливих масштабів. Ефективна охорона та захист прав авторів і видавців, підтримка видавничої справи та книготоргівлі є одними з важливих завдань держави на сучасному етапі. Їх виконання безпосередньо залежить від вдосконалення законодавства про авторське право.

В Конституції України зазначається, що кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної творчої діяльності; ніхто не може використовувати їх без його згоди. Умовою успішного забезпечення захисту прав автора є несуперечність та узгодженість системи діючих правових норм. У розвиток конституційних положень про охорону та захист авторських прав в Україні приймаються законодавчі акти, що регулюють авторське право та суміжні права і видавничу справу. Такими нормативними актами у внутрішньому законодавстві є Закони України “Про авторське право та суміжні права”, “Про видавничу справу” та ін. Серед міжнародних нормативних актів, що регламентують охорону та захист авторського права, є Бернська конвенція про охорону літературних та художніх творів (1886 р.), Всесвітня конвенція про авторське право (1952 р.), Конвенція, що створює ВОІВ (1967 р). Але, на жаль, норми названих нормативних актів, які регулюють відносини, що виникають з видавничого договору, мають надто загальний характер. При цьому унеможливується реалізація їх положень як норм прямої дії.

Договірні відносини автора щодо передачі автором своїх майнових прав вимагають конкретизації нормативних положень. У законодавстві дотепер не визначені предмет, права та обов’язки сторін видавничого договору. Потребує вдосконалення правове регулювання питання про відповідальність автора і видавця за невиконання чи неналежне виконання умов видавничого договору. Залишаються нерозробленими примірні форми видавничих договорів. Все це суттєво знижує ефективність захисту прав автора у видавничій справі. Інтенсивний розвиток авторських відносин вимагає належного правового забезпечення. У зв’язку з цим виникає необхідність теоретичної розробки проблеми авторських договірних відносин у видавничій справі.

Проблемам авторського договору були присвячені праці вчених-юристів: Б.С. Антимонова, М.М. Богуславського, Е. Вакмана, А.І. Ваксберга, Л.М. Вишневецького, І. Грингольц, О.В. Дзери, Р.О. Динисової, Б.І. Іванова, В.Г. Камишева, О. Калмикова, Н.Л. Клик, В.М. Крижної, С.Н. Ландкофа, Л.Г. Левіна, В.Л. Мусіяки, О.А. Підпригори, О.О. Підпригори,

В.І. Синайського, О.П. Сергєєва, В.І. Серебровського, Н.А. Райгородського, К.А. Флейшіц, С.А. Чернишевої, Я.М. Шевченко, Г.Ф. Шершеневича, С.К. Юрченка. Питання видавничого договору досліджували Е.П. Гаврилов, В.А. Дозорцев, В.П. Чертков, а також вчені зарубіжних держав: Ролан Дюма, Оуен Л., Чарльз Кларк, В. Нодерманн, Мюріель Жосселен, Елен Марксон, Джеймс Фокс, Лінда К. Роусон.

Постійне звернення вчених до проблеми вдосконалення правового регулювання авторських договірних відносин не викликало появи єдиної думки щодо визначення понять “авторський договір”, “договір на використання твору”, “договір на передачу майнових прав”, “видавничий договір”. Відсутність однаковості щодо визначення поняття видавничого договору призводить до правової невизначеності його істотних умов, змісту, відповідальності за невиконання або неналежне виконання. Результат – порушення прав і автора, і видавця.

Наведені фактори зумовлюють актуальність дисертаційного дослідження проблем договірних відносин між автором та видавцем у авторському праві та видавничій справі. Системне та комплексне дослідження договірних відносин між автором і видавцем здійснюється вперше.

Зв’язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження є складовою частиною загальної науково-дослідницької програми відділу проблем цивільного, трудового та підприємницького права Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України на тему “Цивільне і трудове правовідношення: теорія і практика”.

Мета і задачі дослідження. Мета полягає у тому, щоб на основі вивчення законодавчих та нормативно-правових актів, якими регулюються авторські договірні відносини у видавничій справі, а також теоретичних положень вітчизняної та зарубіжної правової науки, виявити прогалини в механізмі правового регулювання зазначених відносин і запропонувати зміни та доповнення до діючого законодавства.

Реалізація поставленої в дисертаційній роботі мети потребувала вирішення наступних задач:

- визначити поняття авторського договору;
- розробити критерії проведення класифікації авторських договорів;
- визначити значення та місце видавничого договору в системі авторських договорів;
- визначити поняття сторін і учасників видавничого договору;
- виявити юридичну природу відповідальності за невиконання або неналежне виконання умов видавничого договору, а також за заподіяння моральної шкоди;
- здійснити аналіз норм вітчизняного та зарубіжного законодавства щодо регулювання видавничого договору;
- виявити особливості договорів на видання твору за рахунок коштів автора;

- виявити недоліки, суперечності, неузгодження чинного законодавства про авторське право та виробити пропозиції щодо його удосконалення.

Об'єктом дослідження авторські договірні відносини у видавничій справі та удосконалення їх правового регулювання.

Предмет дослідження складає система нормативних актів, які регулюють авторські договірні відносини, і зокрема, видавничий договір.

Методи дослідження. Дослідження проведене на основі історичного, порівняльно-правового, формально-логічного, структурно-функціонального та комплексного методів дослідження. Історичний метод використовувався при дослідженні питання виникнення та розвитку видавничого договору. При здійсненні аналізу визначень понять авторського та видавничого договору в законодавстві України, Росії, Білорусії, Франції, США було використано порівняльно-правовий метод. З використанням формально-логічного, структурно-функціонального, комплексного методів вивчалось правове регулювання договірних відносин між автором та видавцем, що дало змогу виявити недоліки діючого законодавства і запропонувати можливі варіанти його вдосконалення.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що на основі аналізу чинного законодавства України та наукової літератури вперше було проведено комплексне монографічне дослідження, присвячене актуальним теоретичним проблемам, що виникають при передачі автором своїх прав за видавничим договором, зокрема:

1. Вперше розроблено критерії класифікації авторського договору та виділені його види залежно від: готовності твору: а) договір на готовий твір; б) договір замовлення; характеру відносин суб'єктів договору: договір автора з роботодавцем; договір автора з іншими особами; видів правовідносин, які регулюються авторським договором: а) про передачу (відчуження) майнових прав на твір; б) про надання права на використання твору; в) про надання дозволу на використання твору.
2. Вперше аргументовано доцільність поділу авторського договору про надання права на використання творів на два підвиди: договір про надання права на використання зі створенням похідного твору (складне використання); договір про надання права на використання без створення похідного твору (просте використання).
3. Доведено, що видавничий договір є видом договору про надання права на використання без створення похідного твору (просте використання) на підставі якого автор чи його правонаступник зобов'язується передати видавництву право на опублікування, тобто випуск в обіг примірників твору наукової чи літературної творчості, а видавництво бере на себе зобов'язання прийняти і оплатити його.
4. Розроблені критерії класифікації видавничого договору і запропоновано розрізняти його види залежно від: способу видання твору (механічний, фото, електронний); об'єкта видання (літературні твори, музичні, художні); виплати чи невиплати автору винагороди (видавничий договір із виплатою автору

- винагороди, договір на видання твору за рахунок коштів автора); виду видання, де публікується твір (у періодичних виданнях, у постійних виданнях).
5. Зроблено висновок, що при розміщенні твору в електронних виданнях виникає окреме майнове право автора – право на розміщення твору в електронному середовищі, передача якого повинна оформлюватися окремим договором про передачу права на розміщення твору в електронному середовищі.
 6. Визначено поняття майнових прав автора в суб'єктивному значенні – як можливості автора (іншої особи, яка має авторське право) здійснювати будь-які дії щодо твору, від реалізації яких він отримує майновий результат; і в об'єктивному значенні – як сукупність правових норм, що регулюють можливість автора (іншої особи, яка має авторське право) здійснювати будь-які дії щодо твору, від реалізації яких він отримує майновий результат.
 7. Запропоновано внести доповнення в Закон України “Про авторське право і суміжні права” щодо визначення поняття літературного агента, як представника автора (іншої особи, яка має авторське право), який діє в інтересах і від імені автора, в межах повноважень, що були йому надані.
 8. Вперше запропоновано ввести в законодавство норму про відшкодування моральної шкоди автору за невиконання видавцем зобов'язань за видавничим договором.
 9. Запропоновано вважати договір на видання твору за рахунок коштів автора підвидом видавничого договору, за яким видавець зобов'язується надати послуги з редагування, художньо-графічного оформлення, коректування, а також опублікувати за рахунок коштів автора твір, а автор зобов'язується прийняти виконану роботу та оплатити її.
 10. Запропоновано внести зміни у Закон України “Про авторське право і суміжні права” щодо розподілу винагороди за використання твору при співавторстві, яка належить співавторам при нероздільному співавторстві – порівну, а при роздільному – пропорційно творчому внеску кожного співавтора, якщо в угоді між ними не передбачається інше.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання одержаних висновків та рекомендацій для удосконалення законодавства про авторське право.

Запровадження в практику видавництва наведеної теоретичної моделі договірних відносин між автором (іншою особою, яка має авторське право) та видавництвом позитивно сприятиме розвитку видавничої справи і книготоргівлі в Україні, а також вдосконаленню захисту авторських прав і прав видавництва.

Наукові результати дослідження можуть бути використані при викладанні навчальної дисципліни “Авторське право” та відповідних розділів курсів навчальних дисциплін “Цивільне та сімейне право”, “Міжнародне приватне право” в Українській академії банківської справи, враховані при складанні робочих програм з відповідних навчальних предметів, а також при організації науково-дослідної роботи студентів.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і результати виконаного наукового дослідження були оприлюднені на аспірантських читаннях “Сучасна гуманітарна культура: науково-методологічні засади” (м. Київ, квітень 2000 року) та на Другій національній науково – теоретичній конференції “Українське адміністративне право: сучасний стан і напрями реформування” (м. Суми, травень 2000 року).

Публікації. Результати досліджень знайшли відображення у п’яти наукових статтях у фахових виданнях, 2 – у тезах науково-практичних конференцій.

Структура та обсяг дисертаційної роботи визначається її метою і завданнями. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та переліку використаних джерел. Загальний обсяг роботи складає 175 сторінок, у тому числі список використаних джерел на 13 сторінках (161 найменування).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У Вступі обґрунтовано вибір теми дослідження, її актуальність, стан вивчення, сформульовано мету і завдання, визначено теоретичну базу, основні положення, що виносяться на захист, теоретичне і практичне значення отриманих результатів дослідження, форми апробації.

Перший розділ “Авторські договори у сфері видавничої діяльності” присвячено дослідженню історичного розвитку правового регулювання авторського та видавничого договору, визначенню місця видавничого договору у системі авторських договорів, а також виявленню особливостей правового регулювання видавничого договору на літературні твори.

У першому підрозділі “Поняття авторського договору: діалектика становлення та розвитку” автор розглядає історію розвитку правового регулювання авторського договору взагалі і визначення його поняття зокрема. Авторський договір вперше з’явився як засіб захисту автора книги від незаконного привласнення. Визначення поняття авторського договору в законодавчих актах почали закріплювати тільки на початку ХХ ст. Одна група вчених визначала авторський договір як договір на передачу твору, друга – як договір на передачу прав на твір, а третя – як договір на надання дозволу на використання твору. На цьому ґрунті почали виділяти договори на використання та ліцензійні договори. Стосовно цього автор підкреслює, що авторський договір це договір, який має три види – договір про передачу майнових прав на твір; про надання права на використання твору; про надання дозволу на використання твору. Дисертант пропонує дати визначення поняття авторського договору, за яким одна сторона – автор (інша особа, яка має авторське право) літературного, художнього, наукового твору – передає набувачу майнові права, а останній зобов’язується прийняти їх і оплатити.

У другому підрозділі “Місце видавничих договорів у системі авторських договорів” автором розроблено критерії класифікації авторського договору та виділено його види залежно від:

- готовності твору: а) договір на готовий твір; б) договір замовлення;
- характеру відносин суб’єктів договору: договір автора з роботодавцем; договір автора з іншими особами;
- видів правовідносин, які регулюються авторським договором: а) про передачу (відчуження) майнових прав на твір; б) про надання права на використання твору; в) про надання дозволу на використання твору.

Причому за останньою класифікацією надано визначення понять всіх видів договорів. Так, авторський договір про передачу (відчуження) майнових прав – це договір, за яким автор (інша особа, яка має авторське право) зобов’язується передати у власність всі або окремі майнові права на твір, а набувач зобов’язується прийняти і оплатити їх. Авторський договір про надання права на використання творів визначається як договір, за яким автор надає право використовувати твір певним способом і в установлених межах на виключних чи невиключних умовах, а користувач зобов’язується прийняти це право і оплатити його. Авторський договір про надання дозволу на використання твору визначається як договір, за яким автор (інша особа, яка має авторське право) дозволяє або забороняє використання авторських майнових прав певним способом і в установлених межах.

Авторський договір про надання права на використання творів вперше запропоновано поділяти на такі два підвиди: договір про надання права на використання зі створенням похідного твору (складне використання); договір про надання права на використання без створення похідного твору (просте використання). Ці види виділяються залежно від того чи виникає при цьому похідний твір чи твір при використанні залишається в оригіналі. До договору із простим використанням разом з іншими договорами відносимо видавничий договір.

Майнові права автора розглядалися як суб’єктивні права автора. Дисертантом запропоновані визначення поняття майнових авторських прав в суб’єктивному і об’єктивному значеннях. Майнові права автора в суб’єктивному значенні – це можливості автора (іншої особи, яка має авторське право) здійснювати будь-які дії щодо твору, від реалізації яких він отримує майновий результат; в об’єктивному значенні – як сукупність правових норм, що регулюють можливість автора (іншої особи, яка має авторське право) здійснювати будь-які дії щодо твору, від реалізації яких він отримує майновий результат. Причому зазначені права можуть знаходитися не тільки у використанні, але й у розпорядженні, тобто автор може передавати (відчужувати) їх будь-кому на підставі договору про передачу (відчуження) майнових прав на твір. Застосування даного виду договору, на думку дисертанта, можливе при викупі державою майнових прав на твір. Викуп держава може здійснювати тільки за згодою автора.

У третьому підрозділі “Особливості видавничого договору на літературні твори” з’ясовуються особливості правового регулювання видавничого договору на літературні твори. Автор дотримується точки зору, що видавничий договір – це один із підвидів договору про надання права на використання твору без створення похідного твору. Тому дисертант вважає, що видавничий договір – це договір на підставі якого автор чи його правонаступник зобов’язується передати видавництву право на опублікування, тобто випуск в обіг примірників твору наукової чи літературної творчості, а видавництво бере на себе зобов’язання прийняти і оплатити його. З огляду на те, що відносини між автором і видавцем мають різноманітний характер, дисертант дійшов висновку про те, що видавничий договір може мати свої особливості залежно від способу видання твору (механічний, фото, електронний); об’єкта видання (літературні твори, музичні, художні); виплати чи невиплати автору винагороди (видавничий договір із виплатою автору винагороди, договір на видання твору за рахунок коштів автора); виду видання, де публікується твір (у періодичних виданнях, у постійних виданнях).

Із появою електронних видань про видавничий договір можна говорити тільки доти, поки твір не розміщується в електронних мережах, інакше виникає право на розміщення твору в електронному середовищі. Це право пропонується до введення в законодавство окремим поняттям. Причому передача цього права повинна оформлюватися окремим договором про передачу права на розміщення твору в електронному середовищі.

Дисертантом досліджені особливості елементів договору на видання твору за рахунок коштів автора, які дозволяють виділити цей договір у підвид видавничого договору. Такими особливостями є предмет (надання послуг з редагування, художньо-графічного оформлення, коректури тощо); суб’єктний склад (з однієї сторони – автор чи інша особа, яка має авторське право, з другої – суб’єкт підприємницької діяльності, обов’язково внесений в Державний реєстр видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції); зміст (відсутність істотної умови про виплату авторського гонорару). Враховуючи зазначені особливості, дається визначення поняття договору на видання твору за рахунок коштів автора – це договір, за яким видавець зобов’язується надати послуги з редагування, художньо-графічного оформлення, коректування, а також опублікувати за рахунок коштів автора твір, а автор зобов’язується прийняти виконану роботу та оплатити її.

Другий розділ “Зміст видавничого договору” складається з двох підрозділів, у яких розглядається правове регулювання статусу учасників видавничого договору, його предмет, права та обов’язки сторін за цим договором.

У першому підрозділі “Учасники договірних відносин у видавничій справі” проводиться науковий аналіз умов для визнання твору таким, який було створено у співавторстві. Автор погоджується, що такими умовами є сумісна праця, творча праця, угода про спільну творчу працю. Пропонується розподіляти винагороду при нероздільному співавторстві порівну. При роздільному ж

співавторстві – винагороду розподіляти пропорційно творчому внеску кожного співавтора.

Технічний переклад, на думку дисертанта, слід визнати об'єктом авторського права і визнавати авторство на нього – як на проміжну форму перекладу.

Між суб'єктами договірних відносин у видавничому договорі можуть бути як прості зв'язки, так і ускладнені. Прості зв'язки – це зв'язки між сторонами: автором (іншою особою, яка має авторське право) та видавцем. Ускладнені зв'язки – це зв'язки між сторонами через третіх осіб. Так, автор може укласти, виконувати видавничий договір через літературних агентів, організації колективного управління майновими правами, а видавець – через типографії, розповсюджувачів. Особливість таких зв'язків полягає в тому, що від здійснення третіми особами своїх обов'язків залежатиме виконання основного видавничого договору.

Зокрема, третьою особою, яка має зв'язок з автором, є літературний агент. В Україні відносини за участю літературного агента практично відсутні, але у країнах Європи та СНД його діяльність у видавничих договірних відносинах широко розповсюджена. В українському законодавстві відсутнє визначення поняття літературного агента. Тому дисертант пропонує дати його у такому вигляді: літературний агент – це представник автора (іншої особи, яка має авторське право), який діє в інтересах і від імені автора в межах повноважень, що були йому надані. Запропоновано також приблизний перелік повноважень, які можуть надаватися автором літературному агенту.

Організація колективного управління майновими правами авторів діє в межах наданих їй повноважень і має всі ознаки представника. З огляду на це дисертантом пропонується внести зміни у законодавство щодо визнання організації колективного управління майновими правами авторів представниками авторів.

У *другому підрозділі “Елементи видавничих договорів на літературні твори”* розкриваються предмет, права та обов'язки сторін за видавничим договором, порядок і розміри виплати авторського гонорару.

Предметом видавничого договору є право на опублікування, тобто випуск в обіг твору наукової, музичної чи літературної творчості. Основним обов'язком автора є надання права на опублікування, момент передачі якого, як правило, співпадає з передачею твору. Якщо право на опублікування надається на твір, який не має об'єктивної форми (тобто видавничий договір із елементами замовлення), обов'язковим є встановлення кількості разів повернення твору на доопрацювання.

Розглядається можливість (неможливість) випуску твору в обіг двома (декількома) видавництвами одночасно за видавничим договором на одній і тій же території. При укладенні договору на використання на невиключних умовах це можливо завжди, оскільки автор не вичерпав своїх повноважень щодо цього твору.

Дія договору про надання права на виключних умовах може бути обмежена певною територією або часом. Якщо договір про надання права на

виключних умовах обмежено часом, то до закінчення дії першого договору видача права іншому користувачу не дозволяється. Якщо договір про надання права на використання на виключних умовах обмежено територією, то укладення такого ж договору на той же твір, але на іншій території, можливе при письмовому повідомленні (неповідомленні) першого користувача за домовленістю сторін. Інша справа, що укладення таких договорів в один і той же час буде економічно не вигідним для видавництва.

Виплата гонорару автору є одним із обов'язків видавця. Окрім винагороди у вигляді відсотка, твердої суми, комбінованих платежів законодавець встановлює можливість застосування інших способів виплати винагороди. Встановлення винагороди може бути у вигляді визначеного числа мінімальних заробітних плат, в розмірі на момент виплати платежу. При відсотковому обчисленні винагороди є необхідність введення до змісту договору умови про надання звіту. У звіті повинні бути відображені: тираж, що планується, передбачувана ціна реалізації, характер і кількість проданих примірників, кількість виготовлених примірників, що залишилися нерозпроданими, дата продажу, кількість зіпсованих примірників, сума платежів належних автору.

У третьому розділі **“Наслідки порушення умов видавничого договору”** розкриваються загальні підстави притягнення сторін до відповідальності за невиконання чи неналежне виконання зобов'язань у авторських договорах взагалі і у видавничих зокрема. Окрім цього, аналізуються підстави майнової відповідальності та проблеми відшкодування моральної шкоди за невиконання сторонами умов видавничого договору.

У першому підрозділі **“Загальні питання договірної відповідальності за видавничим договором”** розкрито цивільно-правовий характер відповідальності за видавничим договором і показано підстави настання такої відповідальності. Відповідальність може наставати як за невиконання (ненадання твору, невикористання твору, внесення необумовлених в договорі виправлень у твір), так і за неналежне виконання умов видавничого договору (порушення строків надання твору, надання твору у неналежному стані, порушення строків виплати винагороди). При невиконанні договору видавець не має права вимагати виконання його в натурі, оскільки порушується свобода творчості, хоча при неналежному виконанні ця вимога буде правомірною. Окрім того, надання твору видавцеві у неналежному стані, при відсутності вини автора, може сприйматися як творча невдача. Автор має довести відсутність своєї недобросовісності.

Сторони можуть встановлювати за невиконання або неналежне виконання умов видавничого договору неустойку (пеню, штраф) за домовленістю.

У другому підрозділі **“Відповідальність за майнову шкоду заподіяну невиконанням умов видавничого договору”** розглядаються найпоширеніші випадки невиконання і неналежного виконання зобов'язань як з боку автора, так і з боку видавця. Серед них: прострочення, недодержання вимоги особисто створити твір, недобросовісність, неврахування зауважень видавця тощо. Основною відповідальністю за невиконання або неналежне виконання договірних

обов'язків є відшкодування збитків в повному розмірі включаючи втрачену вигоду. При цьому додатковий тираж слід вважати контрафактним, оскільки примірники будуть випущені у світ поза договором. За дане порушення буде застосовуватися відповідальність як за позадоговірне порушення авторського права, тобто у відповідності із Законом України “Про авторське право і суміжні права”.

У *третьому підрозділі “Проблеми відшкодування моральної шкоди у авторських договірних відносинах”* йдеться про можливість відшкодування моральної шкоди за невиконання зобов'язань із видавничих договорів. Дисертант висловлює позицію, що при порушенні суб'єктивних авторських прав у договірних відносинах, автор зазнає таких же моральних страждань, як і при порушеннях своїх прав у позадоговірних відносинах. Для уникнення зловживань доведення розмірів завданої моральної шкоди лежить на авторові. Можливість відшкодування моральної шкоди може бути обумовлена у видавничому договорі.

У *висновках*, що завершують роботу, підведені підсумки дисертаційного дослідження, запропоновано ряд практичних пропозицій щодо вдосконалення законодавства з авторського права. Основними висновками є такі:

1. Авторські договори мають такі види залежно від: готовності твору: а) договір на готовий твір, б) договір замовлення; характеру відносин суб'єктів договору: а) договір з роботодавцем, б) договір з іншими особами; правовідносин, які регулюються авторським договором: а) договір про надання дозволу на використання твору, б) договір про надання права на використання твору, в) договір про передачу (відчуження) майнових прав на твір.
2. Авторський договір про надання права на використання творів має два підвиди: договір про надання права на використання зі створенням похідного твору (складне використання); договір про надання права на використання без створення похідного твору (просте використання).
3. Видавничий договір має такі види залежно від: способу видання твору (механічний, фото, електронний); об'єкта видання (літературні твори, музичні, художні); виплати чи невиплати автору винагороди (видавничий договір із виплатою автору винагороди, договір на видання твору за рахунок коштів автора); виду видання, де публікується твір (у періодичних виданнях, у постійних виданнях).
4. При розміщенні твору в електронних виданнях виникає окреме майнове право автора – право на розміщення твору в електронному середовищі надання, яке повинно оформлюватися окремим договором про передачу права на розміщення твору в електронному середовищі.
5. Літературний агент є представником автора (іншої особи, яка має авторське право), який діє в інтересах і від імені автора, в межах повноважень, що були йому надані.
6. Договір на видання твору за рахунок коштів автора є підвидом видавничого договору. Це договір, за яким видавець зобов'язується надати послуги з редагування, художньо-графічного оформлення, коректури, опублікувати за

рахунок коштів автора твір, а автор зобов'язується прийняти виконану роботу та оплатити її.

7. В договорі про надання права на використання твору виділяються підвиди залежно від: - мети, яку переслідує користувач: а) договір про надання права використання твору із створенням похідного твору (складне використання); б) договір про надання права на використання твору без створення похідного твору (просте використання); - виплати чи невиплати автору винагороди: а) договір із виплатою авторської винагороди, б) видання твору за кошти автора; - способів використання: а) видавничий договір, б) постановочний договір, в) сценарний договір, г) на депонування, д) договір на переклад, е) інші.
8. Поняття майнові права автора в суб'єктивному значенні – це можливість автора (іншої особи, яка має авторське право) здійснювати будь-які дії щодо твору, від реалізації яких він отримує майновий результат; і в об'єктивному значенні – яке сукупність правових норм, що регулюють можливість автора (іншої особи, яка має авторське право) здійснювати будь-які дії щодо твору, від реалізації яких він отримує майнове задоволення.
9. Істотними умовами видавничого договору необхідно вважати – визначення строку, порядку, моменту передачі майнових прав, строк та порядок їх повернення; спосіб використання, розмір винагороди, порядок та строки її виплати; відповідальність за невиконання або неналежного виконання.
10. Правове регулювання договору з роботодавцем має особливості, що дозволяє виділити його в окремий вид авторського договору, і визначити його як договір, який укладається між автором (особою, що працює за наймом) і роботодавцем (фізичною або юридичною особою), у відповідності з яким автор зобов'язується передати майнові права на твір, який був (буде) створений у порядку виконання службових обов'язків відповідно до службового завдання, а роботодавець зобов'язується прийняти майнові права на твір і оплатити їх.
11. Відповідальність за невиконання умов видавничого договору потребує конкретизації. За невиконання або неналежне виконання умов видавничого договору, можливе встановлення неустойки (штрафу, пені) за домовленістю сторін.
12. Невиконання договірних обов'язків викликає порушення суб'єктивного авторського права так само як і позадоговірне порушення авторського права. Необхідно надати можливість включення у видавничий договір умови про відшкодування автору моральної шкоди за невиконання зобов'язань видавцем за цим договором.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ

1. Завальная Ж.В. Издательский договор: предмет, права автора и издателя // Предпринимательство, хозяйство и право. – 2000. – № 1. – С. 43-45.
2. Завальная Ж.В. Зміст видавничого договору // Держава і право. – 2000. – № 5.– С. 288-293.
3. Завальная Ж.В. Авторський договір та його види: окремі питання // Право України. – 2000. – № 8. – С. 117-119.
4. Завальная Ж.В. До питання про відповідальність за видавничим договором // Підприємництво, господарство і право – 2001. – № 4. – С. 68-70.
5. Завальная Ж.В. Проблеми укладання видавничого договору // Предпринимательство, хозяйство и право. – 2001. – № 8. – С. 31-32.
6. Завальная Ж.В. Державне управління у сфері видавничої справи // Українське адміністративне право: актуальні проблеми реформування: Збірник наукових праць. – Суми: ВВП “Мрія-1” ЛТД: “Ініціатива”. – 2000. – С. 104-106.
7. Завальная Ж.В. Авторські договори як складова частина правового регулювання сучасної гуманітарної культури // Аспірантські читання. Наукові доповіді та повідомлення. “Сучасна гуманітарна культура: науково-методологічні засади”. – К.: Вид-во “КІТЕП”. – 2000. – С. 50-52.

АНОТАЦІЇ

Завальная Ж.В. Видавничий договір як вид авторського договору. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право.

Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, Київ, 2002.

Дисертацію присвячено дослідженню правового регулювання відносин, що виникають при укладанні і виконанні видавничого договору між автором (особою, яка має авторське право) і видавцем. В ній викладені результати дослідження, які розв’язують певне коло питань, що стосуються удосконалення правового регулювання зазначених відносин.

У роботі уточнено поняття, розроблено критерії та виділено види авторського договору. Виявлено місце видавничого договору в системі авторських договорів. Надано визначення літературного агента як представника автора. Визначено поняття майнових прав автора в суб’єктивному і об’єктивному розумінні. Зазначені істотні умови видавничого договору. Докладно проаналізовано відповідальність за невиконання або неналежне виконання видавничого договору.

Обґрунтовано ряд пропозицій щодо внесення змін та доповнень до законодавства, що регулює договірні відносини, між суб’єктами авторського права і видавцем.

Ключові слова: авторський договір, договір про надання дозволу на використання твору, договір про надання права на використання твору, договір про передачу (відчуження) майнових прав на твір, видавничий договір, літературний агент, зміст видавничого договору, авторський гонорар, відповідальність за видавничим договором.

Завальная Ж.В. Издательский договор как вид авторского договора. – Рукопись.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.03 – гражданское право; семейное право; международное частное право.

Институт государства и права им. В.М. Корецкого НАН Украины, Киев, 2002.

Диссертация посвящена исследованию правового регулирования отношений возникающих в издательском договоре между автором (лицом, имеющим авторское право) и издателем. В ней изложены результаты исследования, которыми разрешается целый ряд вопросов, касающихся совершенствования правового регулирования указанных отношений.

Уточнено понятие авторского договора. Выделено три вида авторского договора – договор о предоставлении разрешения на использование произведения; договор о предоставлении права на использование произведения; договор о передаче (отчуждении) имущественных прав на произведение. Диссертантом предложены два новых вида договора о предоставлении права на использование произведения это: договор о предоставлении права на использование без создания производного произведения (простое использование), договор о предоставлении права на использование с созданием производного произведения (сложное использование).

Разработаны критерии и выделены следующие виды издательского договора в зависимости от: способа издания произведения (механический, фото, электронный); объекта издания (литературные произведения, музыкальные, художественные); выплаты или невыплаты автору вознаграждения (издательский договор с выплатой автору вознаграждения, договор на издание произведения за счет средств автора); вида издания, где публикуется произведение (в периодических изданиях, в постоянных изданиях). Издательский договор предложено считать одним из договоров о предоставлении права на использование без создания производного произведения (простое использование), а также дано собственное определение понятия издательского договора. Издательский договор – это договор, по которому автор (собственник авторского права) обязуется передать издательству право на опубликование произведения научного, музыкального или литературного творчества в свет, а издательство обязуется принять и оплатить его. Существенными условиями издательского договора являются: предмет, порядок и строки передачи права на опубликование произведения,

размер и порядок выплаты гонорара, ответственность сторон. При наличии условия о выплате гонорара в процентном отношении необходимо предоставление отчёта о продаже экземпляров произведения.

Имущественные права автора определены в субъективном и объективном значениях. Отдельные имущественные права либо все имущественные права автора могут быть переданы по договору о передаче (отчуждении) имущественных прав. Для издательского договора характерно то, что его предметом является передача имущественного права на опубликование. Как подвид издательского договора выделен договор на издание произведения за счёт средств автора. Кроме того, выделяются его особенности, а также даётся определение понятия данного договора.

Наряду со сторонами в отношениях возникающих в связи с заключением и исполнением издательского договора могут участвовать третьи лица – литературные агенты. Литературные агенты – это представители автора, которые осуществляют свою деятельность на основании полномочий предоставленных им автором. Полномочия предоставляются на договорной основе.

В результате исследований ответственности за неисполнение или ненадлежащее исполнение условий издательского договора сделан вывод о необходимости конкретизации ответственности по данному договору. Наряду с взысканием убытков, стороны могут в договорном порядке решить вопрос о применении неустойки (штрафа, пени) за ненадлежащее исполнение обязательств по издательскому договору.

Взыскание морального вреда за неисполнение издательского договора издателем рассматривается как ещё один способ защиты автора в договорных отношениях с издательством.

Сформулированы предложения об усовершенствовании регулировании отношений возникающих из издательского договора, предложены изменения в отдельные статьи Закона Украины «Об авторском праве и смежных правах», новые статьи к этому закону.

Ключевые слова: авторский договор, договор о предоставлении права на использование произведения, договор о предоставлении разрешения на использование произведения, договор о передаче (отчуждении) имущественных прав на произведение, издательский договор, литературный агент, содержание издательского договора, авторский гонорар, ответственность по издательскому договору.

Zavalnaya Zh.V. Publishing agreement as a kind of author's agreement. – Manuscript.

The dissertation for the Candidate degree in jurisprudence, speciality 12.00.03 – civil law and civil lawsuit; family law; international private law. – Institute of State and Law named after V. Korezkiy, Kiev, 2002.

The paper is devoted to the investigation of legal regulation of publishing agreed relations. Certain range of questions concerning the development of legal regulation of these relations is stated in the work.

The concept of publishing agreement is specified, criteria and classification are developed. The place of publishing agreement in the system of author's agreement has been determined. The definition of literary agent as the author's representative and the concept of property rights in objective and subjective sense, are given in the paper. The terms of publishing agreement are stated. The responsibility for failure or insufficient fulfilment of publishing agreement are analyzed in details.

Propositions concerning the improvement of author's agreement between subject of copyright and publisher have been formulated.

Key words: author's agreements; agreement on right to use work; agreement on licensure to use work; agreement on assignment of copyright; publishing agreement; literary agent; content of publishing agreement; royalty; responsibility according to author's agreement.

Відповідальний за випуск
д.е.н., професор
В.І. Міщенко

Видавництво “Ініціатива”
Засновник: Українська академія банківської справи

Адреса редакції, видавця:
40030, м. Суми, вул. Петропавлівська, 56.

Підписано до друку 12.02.02. Формат 60x90/16. Обл.-вид. арк. 0,82.
Гарнітура Times. Тираж 100 пр.

Надруковано на обладнанні Української академії банківської справи
40030, м. Суми, вул. Петропавлівська, 56.

